

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till:
kn.cks.remiss@regeringskansliet.se

KN2024/01912

Delbetänkandet Ny kärnkraft i Sverige – effektivare tillståndsprövning och ändamålsenliga avgifter (SOU 2025:7)

Förvaltningsrätten har, utifrån de aspekter som domstolen har att beakta, inga invändningar mot förslagen i sak. Förvaltningsrätten vill dock lämna följande synpunkter.

Prövningen av överklagade tillståndsbeslut

Förvaltningsdomstolarna prövar i dag inte överklaganden av beslut enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen). I betänkandet föreslås att tillståndsbeslut, och övriga beslut enligt kärntekniklagen, ska överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Detta motiveras bland annat med att tillståndsprövningen enligt kärntekniklagen har mer karaktär av en rättslig prövning än en lämplighetsprövning (s. 295).

Förvaltningsrätten konstaterar att det i kärntekniklagen saknas kriterier för när tillstånd enligt lagen ska meddelas. Enligt förarbetena till lagen ska bedömningen ske från fall till fall och med utgångspunkt i de syften och intressen som lagen ska tillvarata, se prop. 1983/84:60 s. 84. I betänkandet anges att prövningen typiskt sett är inriktad på om sökanden och den planerade anläggningen har förutsättningar att uppfylla de krav på säkerhet och strålskydd som behövs för att skydda människors hälsa och miljö (s. 463). Utredningen föreslår en ny bestämmelse i förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet, 3 d §, som översiktligt anger vad en ansökan om tillstånd till en kärnteknisk anläggning ska innehålla. Enligt författningskommentaren är syftet att formalisera och belysa vilka frågeställningar som är särskilt viktiga att beakta i prövningen.

Förvaltningsrätten vill poängtera att en grundläggande förutsättning för att domstolen ska kunna genomföra en förutsägbar rättslig prövning av tillstånd enligt kärntekniklagen är att det tydligt framgår vilka kriterier som ska styra bedömningen. Domstolen noterar i sammanhanget att det finns mycket begränsad praxis att utgå ifrån i dessa bedömningar.

En förvaltningsrätt är vidare som huvudregel domför med en lagfaren domare och tre nämndemän. Det kan jämföras med mark- och miljödomstolar som, om inte annat är föreskrivet, ska bestå av en lagfaren domare och ett tekniskt råd.

I betänkandet anges att det kommer att finnas behov av att anställa föredraganden med specialistkompetens och genomföra en utbildningsinsats

för domare för att säkra tillräcklig sakområdeskompetens (s. 464). Det saknas dock en analys av om det är lämpligt att förvaltningsrätten dömer i målen utan sådan teknisk och naturvetenskaplig kompetens som mark- och miljödomstolen har till sitt förfogande genom tekniska råd.

Konsekvenser för förvaltningsdomstolarna

I betänkandet bygger konsekvensanalysen för förvaltningsdomstolarna på att domstolarna får två nya måltyper att hantera i och med förslagen. Dessa måltyper ska enligt utredningen utgöras av överklagade tillståndsbeslut och överklagade förhandsbesked (s. 463).

Av betänkandet framgår dock att även tillsynsbeslut enligt kärntekniklagen kommer att kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Detta beaktas inte i konsekvensanalysen och det saknas en uppskattning av hur många tillsynsbeslut som kan komma att överklagas. Förvaltningsrätten i Stockholm har i närtid överlämnat en målserie (mål nr 13515-24 m.fl.) som gäller förelägganden som beslutats med stöd av bland annat kärntekniklagen. Dessa mål, som prövas av regeringen i enlighet med nu gällande regler, framstod enligt domstolens bedömning som mycket omfattande och komplexa.

I konsekvensanalysen anges att överklagade förhandsbesked inte antas bli en lika vanlig måltyp som överklagade tillståndsbeslut eftersom beslut om förhandsbesked inte ger någon rätt att påbörja en byggnation och förhandsbesked för teknik eller organisation inte är kopplade till en specifik plats (s. 463). Förvaltningsrätten ifrågasätter detta antagande och anser att det finns skäl att anta att även beslut om förhandsbesked kan komma att överklagas i hög grad.

Beslut enligt kärntekniklagen ska enligt den föreslagna lydelsen av 24 § gälla omedelbart. Det betyder att överklaganden kan komma att förenas med begäran om inhibition, vilket också påverkar domstolarnas arbetsbörda. I sammanhanget kan noteras att enligt föreslagen lydelse av 24 a § kärntekniklagen får beslut om tillstånd till uppförande, innehav eller drift överklagas av miljöorganisationer.

Såvitt framkommit kommer även andra beslut enligt kärntekniklagen, till exempel beslut om avgifter, att kunna överklagas till allmänna förvaltningsdomstolar.

Sammanfattningsvis behöver förvaltningsdomstolarnas ökade kostnader med anledning av förslagen analyseras vidare för att domstolarna ska kunna tilldelas resurser i motsvarande mån.

I bedömningen av konsekvenserna för domstolarna behöver slutligen även beaktas att omfattande prövningar av begäran om utlämnande av allmän handling kan antas behöva ske i målen.

Handläggningstiden

I betänkandet bedöms det att handläggningstiden i förvaltningsrätt kommer att vara sex månader, med hänvisning till att förvaltningsdomstolarna i huvudsak når sina handlägningsmål om att 75 procent av målen ska avgöras inom sex månader. I utredningen anges att de första målen kan ta längre tid men att genomsnittstiden ändå används då det kommer att jämnas ut sig (s. 464).

Förvaltningsrätten bedömer att enbart skriftväxlingen i de aktuella målen, mot bakgrund av målens karaktär, kan förväntas ta lång tid. Därtill rör det sig om delvis ny lagstiftning och bedömning av synnerligen omfattande och komplexa frågor. Mot den bakgrunden bedömer förvaltningsrätten att det är

orealistiskt att utgå ifrån att handläggningstiden kommer att vara i genomsnitt sex månader.

Detta yttrande har beslutats av chefsrådmannen Caroline Dyrefors Grufman efter föredragning av förvaltningsrättsfiskalen Linn Nordqvist.

Caroline Dyrefors Grufman

Linn Nordqvist